28 Ιουλίου 2014

Τι είναι η ύψωση της Παναγίας ;

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη

Όσοι έτυχε να παρευρεθείτε σε τράπεζα μίας Αγιορείτικης Μονής θα παρακολουθήσατε τη λεγομένη Ύψωση (του άρτου) της Παναγίας. Θα δώσουμε μια εξήγηση αυτής της ακολουθίας.

Ο άρτος της Παναγίας είναι μια τριγω-νική μερίδα που κόβεται από ένα πρόσφορο και υψώνεται προς τιμή της Θεοτόκου. Ποιός κάνει την ύψωση; Σύμφωνα με τη λειτουργική παράδοση κατά το τέλος της τράπεζας ο τραπεζάρης της μονής. Τα παλαιά τυπικά και Ωρολόγια γράφουν ότι την ύψωση κάνει ο «ταχθείς αδελφός» ή ο «ταχθείς μοναχός» ή ο «μέλλων υψώσαι την Παναγίαν»ή «παρά του εις τούτο τεταγμένου μοναχού»(Άγιος Μάρκος Εφέσου). Ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης αναφέρει ότι την ύψωση κάνει «ο αναγνούς και τα πνευματικά διακονήσας τοις αδελφοίς», δηλ. ο αναγνώστης του λόγου προς πνευματική οικοδομή των μοναχών και προσκυνητών. Σε καμιά περίπτωση δεν αναφέρεται ότι την κάνει ο ηγούμενος ή ο εφημέριος της Μονής. Αυτοί παρακολουθούν.

Όταν γίνεται η ύψωση λέγεται το «Μέγα το όνομα της αγίας Τριάδος»,το «Παναγία Θεοτόκε, βοήθει ημίν», «Μακαρίζομεν σε πάσαι αι γενεαί...»και «Άξιον εστίν...».Προσφέρεται θυμίαμα και οι παρευρισκόμενοι παίρνουν από αυτό τον άρτο προς αγιασμό τους αλλά και προς δόξα ιδιαίτερη (εξαιρέτως) της Θεομήτορος, η οποία γέννησε τον ουράνιο άρτο της ζωής, δηλ. τον Κύριο Ιησού Χριστό, που διατρέφει τις ψυχές μας.

Το εκκλησιαστικό έθιμο της υψώσεως είναι πολύ παλιό. Το «Ωρολόγιο το Μέγα» το

ανάγει στους Αποστόλους, και συνδέεται με την ευλάβεια των χριστιανών ιδιαίτερα δε των μοναχών προς τη Θεοτόκο που αναζητούσε και για την Παναγία κάτι παράλληλο προς την προσφερόμενη στον Κύριο Θεία Ευχαριστία. Όπως η Θεία Ευχαριστία προσφέρεται σε ανάμνηση του Κυρίου έτσι και η ύψωση του άρτου γίνεται προς ανάμνηση της Παναγίας.

Από τα λειτουργικά βιβλία, από πληροφορίες που μας δίνει ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης και άλλοι συγγραφείς, φαίνεται ότι η ύψωση της Παναγίας γινόταν καθημερινά στην τράπεζα των μοναχών. Κατά την εποχή του Αγίου Συμεών γινόταν η ύψωση της Παναγίας στην ακολουθία του Όρθρου, ή σε οποιαδήποτε άλλη περίσταση όταν το ζητούσαν οι πιστοί ή τακτικά από πολλούς ιερείς.

Πάντοτε δε κατά τη διάρκεια της Θ. Λειτουργίας μετά το «Εξαιρέτως...» όταν ψαλλόταν ο ύμνος προς την Θεοτόκο (το «Άξιον εστίν ως αληθώς...» ή η θ΄ωδή της Καταβασίας της εορτής) γινόταν η ύψωση της Παναγίας. Αυτό γίνεται από το μεγάλο πόθο του ιερέα και των πιστών «επικαλείσθαι και ανυμνείν την πανύμνητον» και «ως αν μείζονος της παρά ταύτης επιτύχοιμεν βοηθείας» δηλ. για να επιτύχουμε μεγαλύτερη βοήθεια από τη Θεοτόκο. Και συνεχίζοντας ο Άγιος Συμεών λέει, ότι η ύψωση έχει σκοπό να έχομε την Παναγία βεβαία βοηθό σε όλες τις ανάγκες και τις περιστάσεις. Αναφέρει δε ότι έχει προσωπική πείρα αυτής της βοήθειας αλλά καταθέτει και την μαρτυρία άλλων αξιοπίστων προσώπων.(Διάλογος κεφ. 357) («εν πάσαις ημών χρείαις και περιστάσεσι βοηθόν αυτήν και φρουρόν ούσαν ασφαλεστάτην... και πλείστης τυγχάνομεν εκ του ανυψούσθαι τον άρτον τούτον βοηθείας, ως και ημείς πείρα πολλάκις έγνωμεν και παρά πολλών άλλων αξιοπίστων εμάθομεν»).

Η προσφορά του αντιδώρου προς ύψωση, που γίνεται σήμερα από τον ιερέα μετά τον καθαγιασμό των τιμίων δώρων παραπέμπει στη συνήθεια της υψώσεως της Παναγίας. Είναι γνωστό ότι το αντίδωρο συμβολίζει το «σώμα της Θεοτόκου» επειδή από τον άρτο της προθέσεως είχε αφαιρεθεί ο «Αμνός», (τετράγωνο κομμάτι του προσφόρου με τη σφραγίδα ΙΣ- ΧΡ- ΝΙ-ΚΑ), όπως ο Χριστός γεννήθηκε από την Παναγία.Η σταυροειδής ύψωση του αντιδώρου γίνεται όπως θα γινόταν και η ύψωση της Παναγίας.

Α.Χ., Θεολόγος.

Πηγή: askitikon.eu